

RYSZARD DĄBROWSKI

WILNO

NA UKRAINIE
1920

WYKŁAD

NA UKRAINIE 1920

- pamięci Madzirowszczyzny

* - AUTENTYCZNE POGŁĄDY ATAMANA MACHNO (WEDŁUG K.W. GIERASIMIENKI).

TO PRAWDA
CO MÓWIŁ MÓJ
PRZEDMÓWCA.
SYSTEM JAKI STWO-
RZYLI BOLSZEWICY
BYŁ KOSZMAREM.

LUDNOŚĆ WSI
ZOSTAŁA WYWĄSZCZONA
I UWIEŻIONA W KOŁ-
CHOZACH. O WSZYSTKIM
DECYDOWALI UPRIWILEJO-
WANI URZĘDNIKI, A POLICJA
POLITYCZNA ZASTRASZAŁA
WSZYSTKICH I ZABIJAŁA
NIEPOSELSZNYCH. NARU-
CONO PRZYMUS CIĘŻKIEJ
PRACY ZA MARNIE WYNA-
GRODZENIE. WOKÓŁ
NOWYCH FABRYK-POW-
STRAŁO WIELE NOWYCH
MIAST-SZEPETNYCH
OBOZÓW PRACY
ZASIEDLONYCH DAW-
NYMI CHŁOPAMI.

NA WSI
BEZLIETOSNIE REKWIZYJCJE
ZBOŻA DOPROWADZIŁY
W 1921 ROKU DO ŚMIERCI
GŁODOWEJ SIĘDMIU
MILIONÓW OSÓB.

ROZWÓJ PRZE-
MYSŁU W 20 WIEKU
DOPROWADZIŁ NIE TYLKO
DO PRZEROBNIENIA WOLNYCH
CHŁOPÓW W ZNIEMOWLONYCH
ROBOTNIKÓW, ALE PRZED
WSZYSTKIM DO ZAGŁADY WIELU
PIĘKNYCH OBSZARÓW DZIKIEJ
PRZYRODY. KOMUNISTI ZACZĘLI
NAWET ZMIENIĄĆ BIEG RZEK,
A JEDNA Z ICH ELEKTROWNI
ATOMOWYCH WSKUTEK AWARII
SKAZIŁA OLBREZYNY OBSZAR EUROPY.
WIEDZCIE, ŻE MATKA NATURA
I WY-WOLNI CHŁOPI MACIE
WSPÓLNEGO WROGA
- SPOŁECZEŃSTWO PRZEMY-
ŚLOWE I JEGO ATRYBUTY!

- TRUCIČIELSKI
PRZEMYSŁ, CENTRA-
LISTYCZNE PAŃSTWO,
WŁADZE PIENIĄDZA,
NIHILIZM I ŻENIŁA
KULTURĘ.

ALE UCZENIE
JAKOŚ ODA-
- PEWNIJE UMIE
CZYTAĆ I PISAĆ.

EE-NIE
-KRZYCZAŁ
ZE MIESZKA
W LESIE.

TO PRAWDA, ŻE
PRAWDEJWIEŻ ENĆIE JEST
POZA MIASTAMI I TRZEBA
OGRAŃCZĄĆ ROZWÓJ MIAST
-ZGODA - SĄM WYSAZIŁEM
SPÓRÓ FABRYK I URZĄDÓW.
ALE JEDNO BYM OGR-
DZAŁ - NIE NALĘŻY NAMA-
WIAĆ MIESZKAŃCÓW NA
OPUSZCZANIE MIAST, BO TO
ZASZKODZI NIE TYLKO
WASZYM SPOŁECZNOŚCI,
ALE I DZIKIEJ
PRZYRODZIE
CAŁEGO
REGIONU.

NA POZĄTKU
21-GO WIEKU, Z
KTÓREGO PRZYBYWAM
DOSZŁO DO TAKIEGO
WYNATURZENIA, ŻE LUDZIE
NIE POTRAFIĄ JUŻ BYĆ
SZCZĘŚLIWI I CORAZ CZĘŚCIEJ
WPADAJĄ W DEPRESJĘ
MIMO, ŻE ICH ŻYCIE JEST
TERAZ WYGODNE I MAJĄ
WIELE ROZRYWEK I PRODUKTÓW.
BUDUJĄ POTĘŻNE AUTOSTRADY,
CZYLI SZEROKIE DROGI
DŁA AUT PRZEZ OSTATNIE
DZIKIE I PIĘKNE OBSZARY
BY WOZIĆ TOWARY I SWOJE
DUPSKA Z MIĄSTA DO
MIĄSTA. TAK ROBIŁI KOMU-
NIŚCI, A TERAZ ROBIĄ
KAPITAŁIŚCI, DŁATEGO
TRZEBA ZWALCZĄĆ JED-
NYCH I DRUGICH!

SŁUSZNIE
PRAWIŚZ TOWARZYSZU
- I TAK WŁAŚNIE MY
ROBIMY - TĘPIMY
BURŻUJÓW I BOL-
SZEWIKÓW.

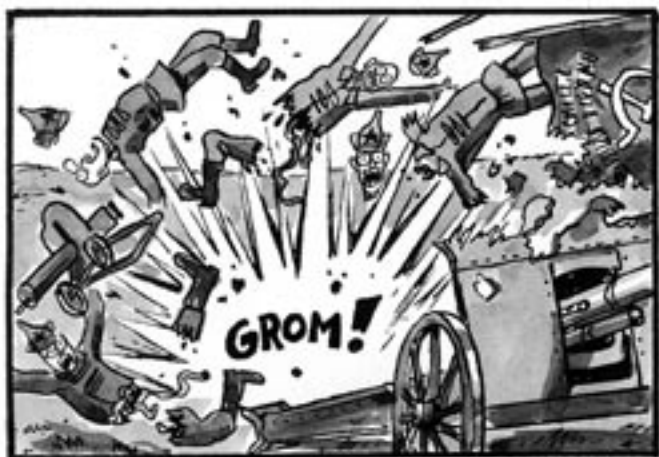

GIACH!

HURAA! VIVAT LACH!

DAĆ MU WINA!

HA-WIEC TO MOŻLIWE - OSTRE MACIE TE SZABLE.

WIDZĘ, ZE PRAWDZIWI Z CIEBIE MOŁOJEC - TO DOBRZE, POTRZEBUJEMY TAKICH, BĄDŹ NAM DRUCHEM!

A WY JEŚLI NIE CHCECIE BYĆ DALEJ NIEWOLNIKAMI KOMPARTII I CZE-KA HORECIE SIĘ DO NAS PREZYLAZYĆ, OCHOTNICZY WYSTĄPIĆ I OPUSZC RECE?

WITAJCIE W WOLNEJ REPUBLICIE HUKAZPOŁSKIEJ TOWARZYSE, ODDAMY WAM BRON WYRZUCIĆ TYLKO TE KRETYŃSKIE CZAPKI I KOSZULĘ DAMY WAM NOWE.

A JEŚĆ DACIE?

-DAMY, DAMY U NAS WSZYSZY JEDZĄ.

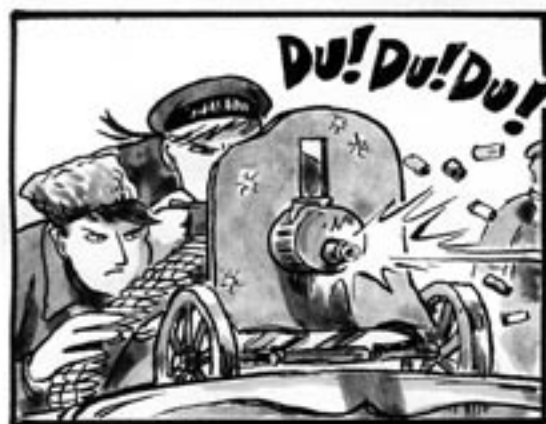
A WY ZDEJMUWAĆ BUTY I WON! Z ZAPOROZA!

BiEGiEM!
LICZĘ DO TRZECH!

* - FAKT HISTORYCZNY, I. SKWORCOW W „DZIESIĄTYJ SZEDZ” STR. 69

A MOŻNA ZAPYTAC SKĄD PAN DO NAS PRZYBYWA? - BO PAN JAKIS Z WYGLĄDU NIE-TUTEJSZY.

AAAAAAA!

JESTEM OCHOTNIKIEM Z POLSKI. NA COŻEJŚ ZAPMOC, SIĘ ROZWA... NOO... - CHRONIĘ ZWIERZĘTA I DRZEWA.

-AHA, JEST PAN NADZORCA LESNYM?

-NOOO... -W PEWNYM SENSIE.

CHODŹCIE GOSPODARZE-ŚMIAŁO. NIECH KAŻDY, KTÓREGO OKRADLI ODBIERZE SWOJE ZBOŻE!

Z CAŁEGO SERCA DZIĘKUJEMY I ZAPRASZAMY WAS NESTORZE IWANOWICZU I TWOICH ZUCHOW NA OBIAD I WÓDKĘ!

O TAM! - W ZAGRODZIE SJEMIONA. WYSTAWIMY STOŁY! CZYM WIEŚ BOGATA - TYM RADA! ZAJDŹCIE!

NIECO PÓŹNIEJ - U SJEMIONA

SŁAWA NASZEJ ARMI LUDOWEJ IMIENIA BĄTKI MACHNY!

SŁAWA!

HEJ HORIEKA WIEŁA JAK TYSZ MENE POLUBIŁA JA ZA TEBE SRIŁBO, ZŁOTO A TY MENE - BUH W BOŁOTO

PIEKNY MACIE KRAJ! ECH - AŻ BY SIĘ CHCIAŁO POZŁĘDZIĆ DO TYM STERIE TAK BEZ CELU...

TO WEŹ SOBIE TRZĄNKE, NA 2 GODZINY - O, TANTA, JURA CIE POWOZI - ON JESZCZE NIE RYJANY.

MUZYKA: T. LOVE
"JESTEM WOLNY JAK
TACZANKA NA STEPIE"

A JA DWA LATA TEMU
PRZEZ NIEMIECKI FRONT
ZWIREŁEM DO BATKI. TU WESELEJ.
NIKT CZŁOWIEKOWI NAD GŁOWĄ NIE
STOI - ARMIA LUDOWA. SAMI WYSIE-
RAMY POWODCÓW I SAMI ICH USU-
WAMY. JEDEN TYLKO ZWIERZ-
CHNIK NAD NAMI - MACHNO. *
NO TO **ZA ANARCHIĘ**
TOWARZYSZU!

- I TE
DZIKIE POLA!

CO ZA KRAJ
CO ZA CZASY...

* - CYTAT Z POWIEŚCI
ALEKSEGO TOŁSTOJA
"DROGA PRZEZ MIĘKĘ"

TYDZIEŃ PÓŹNIEJ
43 km PRZED
HULAJ - POLEM,
GDZIEŚ W
STEPIE.

TUH TUH TUH
TUH TUH
TUH TUH

TOWARZYSZU
LENIN - MELDUJĘ, ŻE
ZALIŻAMY SIĘ DO
WYZNACZONEGO
PUNKTU, JEŚLI
TYLKO DWA KILO-
METRY.

NA MARKSA!
TO JEŚCIE PRAWDZI-
WIE, DZIKI KRAJ, TE
BEZPRODUKTYWNE DURNE
PUSTKOWIA - PRZEŁA-
ZADACĘ. ZMIENIMY
TO.

MELDUJĘ
ŻE ZALIŻA
SIĘ TRZAZANKA
BANDYTÓW.

NO PRZYJĄCIE,
PRZYJĄCIE NAIWNE
WARCHOŁY. JUŻ
WŁODDIA WAS PO
BOLSZEWIJKU WYRO-
LUJE NA GĄCY
HE, HE...

NO CHODŹ TU,
CHODŹ TU
- TY PAŁMUCKI
RYJU - JUŻ PAN
LIKWIDATOR CI
ZGOTUJE
UKŁADY
HE, HE, HE...

Jeden z pododdziałów machnowskich

II. Nestor Machno

MACHNOWSZCZYŻNA ISTNIAŁA NAPRAWDĘ

Tym terminem w czasie wojny domowej w Rosji (1918-1921) i później określano bezpaństwową republikę anarchystyczną i jej siły zbrojne na terenach wschodniej Ukrainy – między Dnieprem a Morzem Azowskim.

Nazwa Machnowszczyzny pochodzi od nazwiska przywódcy tego ruchu i partyzanckiej armii – ukraińskiego anarchisty Nestora Iwanowicza Machno (syna biednych chłopów, od 7 roku życia pracującego jako pastuch, parobek najemny i robotnik fabryczny). Machnowszczyzna wywodziła się z – początkowo niewielkiego – oddziału partyzanckiego pod dowództwem Machno walczącego od 1918r. przeciwko okupującym Ukrainę Niemcom (Lenin oddał im Ukrainę w zamian za pokój), oraz przeciwko administracji marionetkowego rządu hetmana Skoporańskiego. Z czasem, zdobywając sławę i bezóddział ten rozrósł się do rozmiarów prawdziwej armii, która liczyła okresowo do 40 000 żołnierzy. Rekrutowali się oni głównie z ukraińskiego chłopstwa oraz dezertersów z armii carskiej i bolszewickiej. Przyczyną gromadzenia się chłopów do armii Machnowskiej była chęć samoobrony przed kolejnymi przychoźdami z zewnątrz władzami szerzącymi terror, rabunek i wyzysk. Powrót najpierw Niemców, potem białych oznaczał rekonstrukcję latyfundiów plus represje za ich rozparcelowanie. Rządy komunistów z kolei oznaczały samowolę Cze – ka i przymusowe tworzenie państwowych gospodarstw rolnych – sowchozów, których chłopci nie chcieli. Najdotkliwsze jednak było to, że za każdym razem, gdy Armia Czerwona lub biała armia generała Denikina zajmowała dany obszar rekwirowano chłopom zboże, konie i zwierzęta hodowlane, a ich samych próbowano siłą wciągnąć do armii. Bolszewicka polityka systematycznych rekwizycji zboża bez żadnego umiaru (począwszy od 1918) doprowadziła w końcu wiosną 1921r. do przerażającej klęski głodu na wielkich obszarach Rosji i Ukrainy, w wyniku której zmarło 7 mln. osób.

Dla chłopskich synów nie bez znaczenia był też urok legendy armii Machno, swoisty zew rewolucyjno – wojennej przygody. Przyciągała też zwykła chęć zdobycia łupów wojennych podczas rozlicznych wywaszczeń burżuazji i szlachty dokonywanych przez oddziały Machnowców, jako rewolucyjna redystrybucja dóbr. Machno dbał o dobre stosunki z miejscową ludnością i bronił jej – chłopci ujrzeni więc w Machnowcach swoje wojsko – jedyną siłę zbroijną zdolną bronić ich przed zawsze obcą władzą. Pomagali im dostawami, ukrywaniem, leczeniem rannych, w zamian dostając część łupów zdobytych w pociągach, złupionych miastach i majątkach lub po prostu otrzymując za pomoc pieniądze.

Republika Machnowska ze stolicą w Hulajpolu obejmowała terytorium o powierzchni małego kraju europejskiego, z dwoma milionami mieszkańców, najżyjeźniejszymi ziemią Ukrainy i kilkoma ważnymi węzłami kolejowymi.

Życie społeczne i gospodarcze republiki organizowały lokalnie, wylaniane oddolnie samorządy – zjazdy Anarcho – Machnowji. Inaczej niż u bolszewików – rady machnowskie, czyli zgromadzenia naradzającego się ludu nie zmierzały do ustanowienia trwałej władzy politycznej i nie miały prerogatyw stricte politycznych. Były jedynie ciałami doradczymi konsultacji wewnątrz lokalnych społeczności na tematy produkcyjno – ekonomiczne. Te specyficzne „rady bez władzy” były dumą Machnowców i wypływały wprost z ideologii anarchystycznej (zwłaszcza kropotkinowskiej). Nawiązywały one współpracę z innymi radami i tworzyły wyższe szczeble samorządu terytorialnego.

Dzięki odebraniu szlachcie, obszarnikom i klasztorom majątków ziemskich bezrolni chłopci otrzymywali ziemię, chłopci małorolni powiększyli swoje gospodarstwa, utworzyły się też dobowolne kolektywy rolne wiejskiej biedoty.

Awangardą machnowszczyzny, kształtującą jej profil ideowo – organizacyjny byli skupieni wokół Machno anarchiści, którzy ścigali tu z całej Ukrainy i Rosji uchodząc bolszewickim prześladowaniom (tak jak inni mienszewicy). Wpływ miała też ideologia socjalistów – rewolucjonistów, tzw. eserowców (głównych inicjatorów rewolucji lutowej w 1917roku). Głównym ośrodkiem ideologicznym i propagandowym machnowszczyzny była Rewolucyjna Rada Wojenna przy sztabie Machno. Był to Machnowski odpowiednik rady delegatów żołnierskich. Liczyła ona do 200 członków, a jej skład był płynny. Przewodniczącym Rady był słynny, fantastyczny anarchista – Wsiewołod Wolin, drugi po Machnie w Republice. Decyzjom Rady Wojennej oficjalnie podlegał nawet sam Machno, w praktyce jednak jako odważny i dobry dowódca oraz inicjator całego ruchu cieszył się wielkim autorytetem i wynikającą z niego nieformalną, ale jednak realną władzą (osobiście dowodząc „w polu” był 12 razy ranny). Wydział kulturalno – agitacyjny Rady wydawał dwie gazety, plakaty i ulotki. Republika emitowała nawet własną walutę.

Armia Machnowska – z zasady ochotnicza – była armią głównie konną, choć istniały też oddziały piechoty i artylerii. Najbardziej charakterystycznymi dla tej armii jednostkami były pułki słynnych ukraińskich taczanek z cekaemami, co zapewniało wyjątkową mobilność i siłę ogniową. Machnowcy walczyli z białymi i czerwonymi – sami byli nazywani zielonymi lub – częściej – bandytami. Gdy latem 1920 – go roku Armia Czerwona ruszyła na podbój Polski (i docelowo Europy) Machnowcy atakowali tyły tej armii, przechwytyjąc jej składy i obozy. Dwa lata później władze polskie „odwdzięczyły się” za to Machnie przetrzymując go 13 miesięcy w więzieniu (na warszawskim Pawiaku), w czasie których pozwolono mu tylko raz widzieć się z żoną Galiną i ich świeżo urodzoną córeczką. Jak znalazł się w Polsce? W końcu sierpnia 1921 roku po długich i ciężkich walkach z napierającą Armią Czerwoną, w obliczu wielkich strat Machno z resztą wojsk przekroczył granicę rumuńską, gdzie został internowany, a potem odesłany w 1922 roku do Polski. Po pobycie w polskim więzieniu przedostał się do Francji i osiadł w Paryżu, gdzie zmarł 27 lipca 1934 roku.

Na scenie dziejowej rewolucji machnowska była jedną z dwóch – obok rewolucji hiszpańskiej – prób wdrożenia ustroju anarchystycznego na wielką skalę, zarówno pod względem wielkości obszaru jak i liczby uczestniczącej ludności. Podobnie jak hiszpańska została brutalnie zdławiona przez siły totalitaryzmu.

